

Het werd óók als een succes beschouwd dat Portugees-Timor midden december aan een mogelijke greep der Japanners werd onttrokken.

De Portugese helft van dit eiland (zie kaart XII op de pag.'s 738-739) was praktisch onverdedigd: er lag slechts een klein legertje van een paar honderd inheemsens met een kader van twintig tot dertig Portugezen en bruikbaar geschut was er niet. Bij een greep naar Portugees-Timor zouden de Japanners evenwel de beschikking krijgen over een vliegveld dat vlak bij de hoofdstad, Dilly, lag, en van daaruit zouden zij kunnen ageren tegen de verbindingslijn met Australië. De bezorgdheid aan Nederlandse kant was gestegen toen Portugal in oktober '41 Japan bij verdrag het recht had gegeven om van Palau uit een veertiendaagse vliegverbinding met Dilly te onderhouden. Nadien had van Starckenborgh in november, vooral op aanraden van generaal ter Poorten, aan de regering doen weten dat hij het nodig achtte om, zodra het tot oorlog kwam met Japan, Portugees-Timor te bezetten. De regering wees dit denkbeeld af: Portugal was van ouds een bondgenoot van Engeland en de Portugese regering zou het hoog kunnen opnemen indien Nederland of enig ander land tot de bezetting van Portugees-Timor zou overgaan. Van Starckenborgh werd dienaangaande op 13 december door Gerbrandy ingelicht maar deze seinde óók dat de gouverneur-generaal 'zonder meer elke gewenste maatregel' kon nemen, 'ingeval zekerheid bestaat van onmiddellijk dreigend gevaar dat geen uitstel gedooft.'¹

Op de dag waarop hij dit telegram ontving, 14 december, werd van Starckenborgh van militaire zijde ingelicht dat bij Timor een Japanse onderzeeboot was vernietigd (dit bericht was onjuist), dat een tweede Japanse onderzeeboot bij Soembawa was waargenomen en dat in Dilly meteorologische en optische instrumenten waren ingevoerd - hij concludeerde dat verder uitstel riskant was en keurde goed dat een gecombineerde strijdmacht van zeshonderd Knil- en ruim tweehonderdvijftig Australische militairen (enkele dagen eerder was op Nederlands-Timor een Australisch bataljon gearriveerd) op 17 december in Dilly aan land zou gaan; commandant van deze strijdmacht was luitenant-kolonel N. L. W. van Straten.

Admiraal Helfrich had tijdig de nodige schepen naar Koepang, de hoofdplaats van Nederlands-Timor, gezonden. Daar arriveerden op de 14de het pantserschip 'Soerabaja' (de vroegere 'Zeven Provinciën'), een KPM-schip en een vaartuig van de gouvernementsmarine. Laatstbedoeld schip vertrok met twee onderhandelaars naar Dilly waar de Portugese

¹ Telegram, 13 dec. 1941, van Gerbrandy aan van Starckenborgh, IC, 10 585.